DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.01.645 JEL classification: M40, L86,G14
UDC: 657.372.5:004-021.131

Владислав БОЙЧЕНКО
аспірант,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна
ORCID iD: 0009-0002-0524-3426
E-mail: boychenkovladislav01@gmail.com

ВІРТУАЛЬНІ АКТИВИ В ОБЛІКУ: ВИЗНАЧЕННЯ, СУТНІСТЬ, НОРМАТИВНА НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ

Анотація

Вступ. В останні роки стрімкий розвиток цифрової економіки та поява криптовалют і інших віртуальних активів поставили нові виклики перед системою бухгалтерського обліку та регуляторами. Віртуальні активи (ВА) – це відносно новий феномен, який не вписувався у традиційні категорії обліку, що зумовило нормативну невизначеність щодо їх визнання та відображення у фінансовій звітності. Особливо актуальним це питання стало у період 2022–2025 років, коли спостерігався значний ріст ринку криптоактивів та активізація законодавчих ініціатив у світі й Україні щодо їх регулювання.

Метод (методологія). Дослідження базується на використанні методів аналізу та синтезу для розкриття економічної природи віртуальних активів та їх місця в системі бухгалтерського обліку. Системний підхід дав змогу розглядати віртуальні активи як об'єкт обліку в контексті правових, економічних і інформаційних характеристик.

Порівняльно-правовий аналіз дозволив зіставити національні положення бухгалтерського обліку з вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), а також оцінити законодавчі ініціативи різних країн щодо регулювання цифрових активів. Метод контент-аналізу використано для опрацювання нормативних документів, офіційних роз'яснень регуляторів, а також практики ведення обліку віртуальних активів у зарубіжних країнах. Індуктивний і дедуктивний підходи сприяли формулюванню висновків та обґрунтуванню пропозицій щодо удосконалення облікових процедур у частині віртуальних активів в умовах відсутності чітко визначеного правового статусу.

Результати. Віртуальні активи в обліку – це сфера, що швидко розвивається та стандартизується. На сьогодні компанії вимушені діяти, керуючись принципами аналогії та обачності, розкриваючи максимальну інформацію про обрані підходи, щоб користувачі звітності могли правильно інтерпретувати фінансові показники. У ближчій перспективі очікується поява більш чітких правил, які зменшать варіативність обліку криптоактивів і підвищать його порівнянність. Для України важливо імплементувати найкращі міжнародні практики з урахуванням національної специфіки: узгодити П(С)БО з оновленими МСФЗ щодо цифрових активів, запровадити спеціальні рахунки та методичні вказівки, навчити фахівців. Це дозволить забезпечити прозорий та достовірний облік віртуальних активів, перетворивши їх із «сірої зони» на повноцінний об'єкт фінансової звітності.

Ключові слова: віртуальні активи; цифрові активи; бухгалтерський облік; МСФЗ; нормативна невизначеність; криптовалюти; облікова політика; національні стандарти; цифрова економіка; правове регулювання.

© Владислав Бойченко, 2025

Отримано: 03.02.2025 р. **Рекомендовано до друку:** 21.02.2025 р. **Опубліковано:** 26.03.2025 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати: Бойченко В. Віртуальні активи в обліку: визначення, сутність, нормативна невизначеність. *Економічний аналіз.* 2025. Том 35. № 1. С. 645-653. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.01.645

Вступ

В останні роки стрімкий розвиток цифрової економіки та поява криптовалют і інших віртуальних активів поставили нові виклики перед системою бухгалтерського обліку та регуляторами. Віртуальні активи (ВА) – це відносно новий феномен, який не вписувався у традиційні категорії обліку, що зумовило нормативну невизначеність щодо їх визнання та відображення у фінансовій звітності. Особливо актуальним це питання стало у період 2022-2025 років, коли спостерігався значний ріст ринку криптоактивів та активізація законодавчих ініціатив у світі й Україні щодо їх регулювання. В Україні було прийнято спеціальний закон «Про віртуальні активи», проте його впровадження затрималося, що підтримувало правовий вакуум у цій сфері. На міжнародному рівні, хоча під егідою МСФЗ вже існують напрацювання щодо обліку криптовалют, спеціального стандарту досі немає, а підходи різняться між юрисдикціями.

Проблематика віртуальних активів активно досліджується у контексті трансформації фінансової системи та адаптації бухгалтерського обліку до викликів цифрової економіки. В українському науковому просторі питання визначення та обліку віртуальних активів висвітлено у працях О. Кірєєвої, Н. Хомина, О. Петрик, де акцентовано увагу на відсутності уніфікованого підходу до класифікації таких активів у рамках національних стандартів обліку.

На міжнародному рівні активне обговорення триває у межах публікацій Міжнародної ради зі стандартів бухгалтерського обліку (IASB) та звітів Європейської консультативної групи з фінансової звітності (EFRAG), де розглядаються пропозиції щодо облікового відображення криптовалют, токенів та інших цифрових активів. Зокрема, у працях Х. Єрмак (H. Yermack), PwC, та Deloitte наголошується, що традиційні облікові підходи не відображають сутності цифрових транзакцій, що зумовлює потребу в розробці спеціальних стандартів.

Аналіз публікацій свідчить про високий рівень актуальності теми та необхідність подальшого дослідження як у теоретичному, так і в прикладному вимірах з урахуванням динаміки цифрової трансформації облікової системи.

Мета статті

Мета статті – дослідити теоретичну сутність поняття «віртуальні активи», окреслити проблематику їх класифікації та визнання у фінансовій звітності, а також проаналізувати фактори правової та облікової невизначеності.

Результати та обговорення

Поняття **«**віртуальні активи**»** наразі не має універсально прийнятого визначення у світовій практиці, і різні джерела трактують його по-різному. Загалом до віртуальних активів відносять цифрові активи, що існують у електронній формі, забезпечені технологіями на кшталт блокчейну та криптографії. Законодавче визначення в Україні, закріплене у Законі №2074-IX «Про віртуальні активи» (2022), встановлює, що віртуальний актив – це нематеріальне благо, що є об’єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі [1]. Закон також розрізняє незабезпечені та забезпечені віртуальні активи: незабезпечений ВА не посвідчує жодних майнових чи немайнових прав (криптовалюта без гарантій емітента, як-от біткоїн), тоді як забезпечений ВА посвідчує майнові права (наприклад, токен, забезпечений реальним активом чи зобов’язанням емітента). Це розмежування важливе з точки зору правової природи: перший тип радше нагадує цифрову валюту або товар, другий – може за сутністю ближче стояти до фінансових інструментів чи електронних документів на право.

З огляду на новизну явища, в економічній літературі триває дискусія щодо термінології: часто вживаються терміни «віртуальні активи», «криптоактиви», «криптовалюта» як синоніми, однак ряд дослідників пропонує чітко їх розмежовувати [2]. Криптоактив розглядається як загальна категорія, що охоплює всі цифрові активи, засновані на технології розподіленого реєстру і криптографії (сюди входять і криптовалюти, і токени, і NFT тощо). Криптовалюта ж є одним із підвидів криптоактивів – децентралізованим цифровим активом, що існує у формі програмного коду, виконує функції засобу обміну або розрахунку

та ґрунтується на криптографічних методах захисту транзакцій. Варто підкреслити, що в законодавстві України термін «віртуальна валюта» не застосовується – натомість все охоплюється поняттям віртуальних активів. Водночас, згідно із законом, віртуальні активи не є платіжним засобом на території України (тобто ними не можна прямо розрахуватися за товари чи послуги у правовому полі), хоча економічно вони можуть виконувати таку функцію між згодними сторонами.

Таким чином, теоретично віртуальний актив можна охарактеризувати як цифровий нематеріальний ресурс, що має цінність та обмеженість, існує у розподіленому інформаційному середовищі і може виступати об'єктом права власності. Економічна сутність віртуальних активів проявляється у тому, що вони поєднують риси різних традиційних об'єктів: можуть виконувати розрахункові функції подібно до грошей, бути предметом інвестицій як товар чи фінансовий інструмент, не мають фізичної форми як нематеріальні активи тощо. Така багатогранність призводила до різночитань щодо їх класифікації: на ранніх етапах дехто пропонував трактувати криптовалюту як гроші або їх еквівалент, чи як фінансовий актив, або навіть як вид товару. Однак надалі як міжнародна бухгалтерська спільнота, так і українські фахівці дійшли висновку, що найбільш коректно розглядати криптоактиви або у категорії нематеріальних активів, або (за певних умов) як запаси (товари). Ці дві категорії наразі є базовими для облікової класифікації віртуальних активів, що відображено у рекомендаціях МСФЗ та аналітичних напрацюваннях. Далі розглянемо детальніше підходи міжнародних стандартів і українських нормативів щодо обліку віртуальних активів.

На рівні МСФЗ спеціального стандарту або інтерпретації, присвяченої саме криптоактивам, досі не прийнято. Тим не менш, у 2019 році Комітет з інтерпретацій МСФЗ опублікував рішення щодо обліку утримуваних криптовалют, яке нині фактично виконує роль настанови для компаній. Згідно з цим підходом: криптовалюта відповідає визначенню нематеріального активу за МСБО 38 «Нематеріальні активи» – адже це немонетарний актив без фізичної форми, який можна ідентифікувати; якщо криптовалюта утримується з метою продажу у звичайному ході діяльності, вона підпадає під визначення запасів і повинна обліковуватися за МСБО 2 «Запаси», в іншому випадку до неї застосовується МСБО 38 «Нематеріальні активи»; криптоактиви не визнаються грошовими коштами або їх еквівалентами та не належать до фінансових активів, оскільки не дають власнику контрактного права отримати грошові потоки чи інший фінансовий актив від іншої сторони. Таким чином, МСФЗ визначає два можливих класифікаційних варіанти для відображення віртуальних активів у балансі компанії: або як нематеріальні активи (якщо компанія інвестує в них чи тримає їх довгостроково), або як запаси чи товари (якщо компанія займається торгівлею криптовалютою як своїм товаром). Цей підхід підтримується і в європейській обліковій практиці, де криптовалюту, як правило, обліковують або у складі нематеріальних активів, або у складі запасів залежно від бізнес-моделі утримання.

Незалежно від класифікації, при визнанні віртуального активу застосовується принцип оцінки за собівартістю. Якщо підприємство придбало криптоактив за грошові кошти – первісною вартістю буде ціна придбання плюс транзакційні витрати (комісії тощо). Якщо ж актив отримано іншим шляхом (бартер, майнінг), оцінка здійснюється за справедливою вартістю отриманого активу на дату визнання, з відповідним відображенням доходу (у разі майнінгу – як дохід від виконання послуг або як інший дохід). Важливим критерієм визнання є контроль компанії над активом і очікування майбутніх економічних вигод від нього – ці умови для криптоактивів зазвичай виконуються, якщо компанія має доступ до відповідного криптогаманця та приватних ключів, а актив має ринкову вартість.

У вітчизняній системі бухгалтерського обліку станом на 2022–2025 рр. склалася ситуація, подібна до міжнародної, – відсутнє спеціальне положення (стандарт), що регулює облік віртуальних активів. Більше того, до набрання чинності законом про віртуальні активи правовий статус криптовалюти був невизначеним, і юридичні особи де-юре не мали прямих підстав оперувати з такими активами. Як наслідок, чинні П(С)БО не містять

жодних норм щодо криптовалют, а Мінфін України не видавав офіційних роз'яснень з цього питання. У фаховій літературі зазначалося, що наразі «НП(С)БО не врегульовують бухгалтерський облік криптовалют, оскільки в Україні юрособи офіційно ними володіти не можуть через відсутність правового статусу» [3]. Втім, по мірі легалізації ринку ВА така заборона зникне, і потреба у методології обліку стане нагальною.

Попри відсутність прямих норм, українські підприємства можуть орієнтуватися на загальні принципи П(С)БО та міжнародний досвід. Національні стандарти України в основному гармонізовані з МСФЗ, тож логічно, що можливі підходи П(С)БО до обліку віртуальних активів аналогічні двом варіантам МСФЗ – або як нематеріальних активів, або як запасів. Умовно кажучи, якщо криптоактив придбано для довгострокового утримання чи інвестиційних цілей, він може бути віднесений до нематеріальних активів; якщо ж основна мета – перепродаж у ході звичайної підприємницької діяльності (наприклад, діяльність криптообмінника), тоді доречним є віднесення його до запасів (товарів). Такий підхід пропонується і українськими науковцями: зокрема, наголошується, що головним критерієм вибору рахунку обліку має бути мета використання криптовалюти суб'єктом господарювання. У дослідженнях також вказується, що криптовалюта потенційно проявляє ознаки і товару, і валюти, і фінансового інструменту, але з огляду на відсутність окремого підходу до її обліку обґрунтовано застосувати існуючі міжнародні стандарти – тобто МСБО 38 або МСБО 2, на яких базуються відповідні П(С)БО. На практиці до прийняття спеціального національного регулювання підприємства, що все ж здійснювали операції з криптовалютами, ймовірно, обліковували їх за аналогією: як нематеріальні активи (рахунок 12 «Нематеріальні активи») або як товари (рахунок 28 «Товари») залежно від характеру операцій [4].

У таблиці 1 узагальнено ключові моменти обліку віртуальних активів за МСФЗ та за ймовірними підходами національних стандартів України (П(С)БО), на основі нинішніх норм.

Як свідчить інформація, яка наведена в таблиці 1 принципові підходи МСФЗ та українських стандартів в обліковому трактуванні віртуальних активів здебільшого збігаються по суті (оскільки П(С)БО орієнтовані на МСФЗ). Основні розбіжності проявляються у деталях оцінки та діючому нормативному полі: за МСФЗ дещо ширші можливості переоцінки та відображення за справедливою вартістю (для певних випадків), тоді як українські стандарти наразі більш консервативні й не пропонують подібних винятків. Крім того, в Україні до впровадження закону про ВА існували правові перешкоди для відображення криптовалют на балансі (де-юре відсутність активу), тоді як на Заході компанії в основному керувалися економічною сутністю і рекомендаціями стандартів [5].

Незважаючи на певну усталеність підходів (інтеграція в існуючі категорії НМА або запасів), облік віртуальних активів залишається зоною підвищеної невизначеності та дискусій.

Розглянемо ключові проблемні аспекти:

– Правовий вакуум та регуляторні ризики. Багато країн до недавнього часу не мали прямих законів щодо криптоактивів. В Україні лише у 2022 р. було прийнято Закон про віртуальні активи, але станом на середину 2023 р. він ще не набув чинності через відсутність необхідних змін до податкового законодавства. Це означало, що бізнес діяв у правовому вакуумі: формально криптовалюта не визнавалася активом, не була заборонена, але й не регулювалася. Така ситуація стримувала офіційний облік – деякі підприємства могли утримувати криптоактиви поза балансом або через офшорні структури, побоюючись порушення законів чи виникнення непрозорих податкових наслідків. Правова невизначеність також ускладнювала аудит фінзвітності: аудитор мав оцінити, чи правомірно компанія визнає на балансі актив, який не врегульований законом. З ухваленням спеціального закону очікується поступове зняття цих питань: віртуальні активи набудуть офіційного статусу майна, їх обіг буде ліцензуватися, а отже компанії зможуть відкрито відображати такі активи у себе на балансі. Однак повна імплементація вимагатиме також внесення

змін до нормативних актів з бухобліку та до Податкового кодексу щодо оподаткування операцій з ВА.

Таблиця 1. Порівняння підходів МСФЗ та П(С)БО України до обліку віртуальних активів

Аспект обліку	МСФЗ (IFRS)	Підходи національних стандартів України (П(С)БО)
Правовий статус і визначення	Відсутнє спеціальне визначення у стандартах. Виходять з економічної сутності: криптоактиви – не грошові кошти і не фінансові інструменти, розглядаються як цифрові нематеріальні активи або товари.	Законодавче визначення: віртуальний актив – нематеріальне благо, об'єкт цивільних прав, виражений електронними даними. До набуття чинності закону спеціального статусу не було, офіційно ВА не визнані активом для юросіб.
Класифікація у бухобліку	Нематеріальний актив (якщо не утримується для продажу у ході звичайної діяльності) або Запаси (товар) (якщо утримується для продажу у звичайному ході діяльності).	Аналогічно: пропонується обліковувати або як нематеріальний актив, або як запаси залежно від мети утримання. Прямої норми немає, але визначення нематеріального активу (немонетарний, без фізичної форми, ідентифікований) підходить до криптоактиву. У разі діяльності з торгівлі криптовалютою – доцільно трактувати її як товар (запас).
Первісне визнання і оцінка	При придбанні – за собівартістю. При отриманні іншим шляхом – за справедливою вартістю на дату. Критерії визнання: контроль над активом, ймовірність економічних вигод, достовірність оцінки.	За загальними нормами П(С)БО: первісна оцінка активів – за собівартістю. Якщо придбано за гроші – договірна вартість; якщо отримано іншим шляхом (бартер, майнінг) – справедлива вартість з визнанням доходу. Визнання за умови контролю підприємства над ВА та вигід від його використання.
Представлення у фінзвітності	Нематеріальні активи відображаються у нефінансових необоротних активах. Запаси – у оборотних активах, окремою статтею "Запаси" (або "Товари" у разі торговельних операцій). Якщо суттєві, криптоактиви можуть виділятися окремо в балансі або розкриватися у примітках.	У балансі за П(С)БО: нематеріальні активи показуються у розділі необоротних активів (рядок "Нематеріальні активи"), запаси криптовалюти – у складі оборотних запасів (рядок "Товари" або "Виробничі запаси" залежно від класифікації операції). Окремої статті для віртуальних активів не передбачено, тож їхня наявність та склад розкриваються у примітках, якщо суми істотні.
Розкриття інформації	Надається опис облікової політики щодо криптоактивів. Розкриваються рухи по нематеріальних активах– надходження, вибуття, амортизація, втрати від знецінення, переоцінки. Для запасів – розкривається загальна сума, величина списання до ЧВР, якщо є. Компанії також можуть наводити кількість утримуваних монет, їх ринкову вартість, політику щодо зберігання.	Відповідно до національних вимог: у Примітках до фінзвітності слід навести обрану політику обліку віртуальних активів. У розділі щодо нематеріальних активів – показати окремо криптоактиви та залишкову вартість. Якщо були уцінки чи переоцінки – обґрунтувати та показати їх вплив. Для запасів – зазначити наявність криптовалют у складі товарів, суми їх уцінки. На сьогодні спеціальних вимог саме для віртуальних активів немає, але загальний принцип повного розкриття інформації про незвичні статті рекомендується до застосування.

Джерело: власна розробка автора.

- Невизначеність класифікації та відсутність єдиного стандарту**.** Як зазначалося, міжнародні стандарти поки що не запровадили окремого IFRS для криптоактивів – компанії використовують наявні стандарти за аналогією. Це породжує ситуацію, коли облікова політика щодо віртуальних активів може відрізнятися від компанії до компанії, особливо у сірих зонах [6]. Немає єдиного підходу і для нетипових цифрових активів: NFT-токени, стейблкоїни, utility-токени – деякі з них можуть підпадати під визначення фінансових інструментів (якщо надають контрактні права чи зобов'язання). Відсутність чітких правил у цих випадках створює простір для судження менеджменту, що знижує порівнянність звітності різних компаній і потенційно може використовуватися для "облікового арбітражу" (обрання того облікового підходу, який вигідніше виглядає у звітності). У межах України, допоки не буде офіційних вказівок Мінфіну, різні підприємства також можуть по-різному відображати криптоактиви. Це ускладнює аналіз та контроль, в тому числі податковий, адже доходи і витрати від операцій з ВА можуть потрапляти в різні статті (реалізація товарів vs. інші операційні доходи чи фінансові результати від переоцінки).
- Волатильність та проблеми оцінки. Курси основних криптовалют характеризуються високою ціновою волатильністю. Протягом 2022–2023 років ринок пережив як значні підйоми, так і різкі спади. Це створює складнощі для обліку: традиційний обачливий підхід (cost minus impairment) призводить до того, що у періоди росту балансові оцінки криптоактивів значно занижені відносно поточної ринкової вартості, а при падінні – компанія раптово показує великі збитки від знецінення. Обидві ситуації небажані: перша – бо інвестори не бачать реального багатства компанії, друга – бо волатильність прямих збитків може відлякувати, хоча за економічним змістом нічого кардинально не змінилося (лише ринкова кон'юнктура). Відтак дедалі більше зацікавлених сторін наполягають на обліку віртуальних активів за справедливою вартістю з відображенням результатів переоцінки у прибутку. Такий підхід дозволив би симетрично відображати і прибутки, і збитки від коливань цін, надаючи користувачам прозору інформацію. У 2023 році Рада з стандартів фінансового обліку США (FASB) фактично пішла цим шляхом – було прийнято оновлення до US GAAP (ASU 2023-08), яке вимагає оцінювати криптоактиви (що підпадають під визначення, аналогічне нематеріальним) за справедливою вартістю через прибуток для всіх публічних і приватних компаній. Цей стандарт набуде чинності з 2025 року і зробить облік криптовалют у фінзвітності за US GAAP більш релевантним і своєчасним. Натомість МСФЗ поки що зберігає підхід «через OCI або збитки» для нематеріальних активів, що створює розбіжності між двома системами обліку. Волатильність також ускладнює аудит оцінок: аудитори мають перевіряти моделі знецінення, розкриття подій після дати балансу (різкі рухи цін після звітної дати можуть вимагати розкриття, а інколи й перегляду оцінки на безперервність діяльності, якщо компанія сильно залежна від криптоактивів) [7].
- Проблеми віднесення до існуючих рахунків та звітних статей. У плані рахунків України поки не передбачено окремих субрахунків для обліку віртуальних активів. Підприємства змушені "вписувати" їх у наявні категорії. Це може створювати плутанину. Приміром, облік Bitcoin на рахунку нематеріальних активів вимагатиме нарахування амортизації за П(С)БО (якщо не буде спеціального рішення про невизначений строк). Але амортизація криптовалюти економічно не обґрунтована (її вартість не зменшується з часом прогнозовано). З іншого боку, віднесення на рахунок товарів також нетипове – криптовалюта немає матеріальної форми, її не видно серед звичайних товарно-матеріальних запасів [8]. Отже, поки не введено спеціальні рахунки або хоча б методичні рекомендації, бухгалтеру складно коректно інтегрувати ці операції в облік. Схожа ситуація була на початку

впровадження МСФЗ 16 щодо обліку оренди – доти, доки Мінфін не ввів рахунки для права користування активами. Ймовірно, з розвитком обліку криптоактивів з'являться субрахунки на кшталт "Віртуальні активи" у складі необоротних та оборотних активів.

До 2022 року у Україні було дуже мало випадків публічного відображення криптовалют у фінансовій звітності (через правові обмеження і невелику кількість публічних компаній, що працювали з криптоактивами). Відповідно, відсутні прецеденти судової практики або роз'яснень регуляторів щодо спірних моментів.

Сучасний період характеризується активною роботою над усуненням зазначених вище прогалин. З боку МСФЗ/IASB, у 2023–2025 рр. було ініційовано масштабний проект перегляду обліку нематеріальних активів, в рамках якого планується врахувати і специфіку "нових" цифрових об'єктів. Зокрема, Рада з МСФЗ у травні 2025 р. вирішила в межах проекту з нематеріальних активів розглянути оновлення дефініцій та критеріїв визнання, беручи до уваги кейси з криптоактивами та подібними активами. Обговорюється ідея або розширити стандарт по фінінструментах на деякі криптоактиви, або навіть створити окремий стандарт чи підстандарт для цифрових активів. Поки що конкретних змін не прийнято, але сам порядок денний свідчить, що міжнародна спільнота усвідомлює проблему і рухається до її вирішення. З боку національного регулятора України, ймовірно, після легалізації ринку ВА, Міністерство фінансів підготує зміни до П(С)БО чи методичних рекомендацій. Вже зараз у проєктах податкових змін проглядається підхід трактувати операції з криптовалютами аналогічно операціям з інвестиційними активами (цінними паперами) – з відповідним податковим обліком та звітністю.

Підсумовуючи, сьогоднішня невизначеність у обліку віртуальних активів зумовлена новизною явища, відставанням нормативної бази від практики та складністю самої природи цих активів. Проте тренд останніх років – це активна розробка правил і усунення прогалин: бізнес і користувачі звітності вимагають ясності. В найближчій перспективі можна очікувати поступового зниження нормативної невизначеності: запровадження ясних стандартів обліку криптоактивів на міжнародному рівні або інтеграції їх в існуючі стандарти, а також адаптації національних норм.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Віртуальні активи, і передусім криптовалюти, вже зайняли помітне місце у сучасній економіці, що ставить завдання адекватно відображати їх у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Проведений аналіз показує, що ці активи за своєю сутністю є цифровими нематеріальними цінностями, які не підпадають під традиційні категорії грошей чи фінансових інструментів. Теоретична дискусія щодо природи віртуальних активів триває, але є консенсус, що криптоактиви слід обліковувати в рамках вже знайомих нам моделей – як нематеріальні активи або як запаси (товари) залежно від бізнес-моделі їх утримання.

Порівняння міжнародних і українських практик обліку віртуальних активів вказує на загальну схожість концепцій: в обох системах криптовалюти можуть знайти відображення серед нематеріальних активів (як довгострокові інвестиції або засоби накопичення вартості), або серед оборотних запасів (як об'єкт торгівлі). Водночас, на детальному рівні існують відмінності. МСФЗ дозволяють гнучкіші підходи до оцінки – зокрема, опцію переоцінки нематеріальних активів при наявності активного ринку, а для трейдерів – оцінку запасів за справедливою вартістю через прибутки/збитки. У національних стандартах України подібні механізми поки що не реалізовані, що робить облік консервативнішим (прибутки від зростання вартості ВА як нематеріальних активів не відображаються, доки не буде реалізації). Крім того, до набуття чинності закону про ВА українські компанії фактично були обмежені у можливості офіційно визнавати криптоактиви, хоча економічно вони ними користувалися – цей бар'єр невдовзі знімається, але потребує оновлення бухгалтерських нормативів.

Нормативна невизначеність навколо віртуальних активів проявляється у кількох

площинах: правовій (недостатня визначеність статусу, відсутність прив'язки до існуючих правових категорій), методологічній (брак окремих стандартів чи єдиних підходів, особливо для нових видів транзакцій), оціночний (волатильність і проблеми справедливої оцінки) та практичній (відсутність сталих практик, інституційної пам'яті і прикладів у звітності).

Отже, віртуальні активи в обліку – це сфера, що швидко розвивається та стандартизується. На сьогодні компанії вимушені діяти, керуючись принципами аналогії та обачності, розкриваючи максимальну інформацію про обрані підходи, щоб користувачі звітності могли правильно інтерпретувати фінансові показники. У ближчій перспективі очікується поява більш чітких правил, які зменшать варіативність обліку криптоактивів і підвищать його порівнянність. Для України важливо імплементувати найкращі міжнародні практики з урахуванням національної специфіки: узгодити П(С)БО з оновленими МСФЗ щодо цифрових активів, запровадити спеціальні рахунки та методичні вказівки, навчити фахівців. Це дозволить забезпечити прозорий та достовірний облік віртуальних активів, перетворивши їх із «сірої зони» на повноцінний об'єкт фінансової звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Могил Л. С. Порядок обліку операцій з криптовалютою як різновидом віртуальних активів. *Аналітично-порівняльне правознавство.* 2023. №2. С. 168-174.
2. Ковальова Т. В., Хорошилова І. О. Про облік віртуальних активів в Україні. *Економіка. Фінанси. Право.* 2022. №10(1). С. 37-40.
3. Ніфталієв С. Г. Проблеми, що виникають в обліку криптовалют. Financial and Credit *Activity Problems of Theory and Practice*, 2023. 3(50), С. 76–86.
4. Августова О.О. Економічний зміст криптовалюти та її облік в Україні, *Економіка і суспільство*, 2018. №18. С.844-850
5. Tarasova T., Usatenkob O., Makurinb A., Ivanenkoc V., Cherchata A. Accounting and features of mathematical modeling of the system to forecast cryptocurrency exchange rate. *Accounting*. 2020. Vol. 6. №. 3. P. 357–364.
6. Макурін А. А. Криптовалютні активи у системі фінансового обліку. *Проблеми економіки*. 2020. №3. С. 184–189.
7. Панасюк В., Мужевич Н., Мельничук І. Бухгалтерський аспект визнання криптовалюти активом підприємства в умовах цифровізації економічного простору. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 81. № 2. С. 49–57.
8. Яцик Т. В. Сутність криптовалюти та етапи її розвитку у фінансовому обліку. *Молодий вчений.* 2018.№3. (55). С. 385–390.

REFERENCES

1. Mohyl, L. S. (2023). Procedure for accounting operations with cryptocurrency as a type of virtual asset. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo [Analytical and Comparative Jurisprudence]*, (2), 168–174.
2. Kovalova, T. V., & Khoroshylova, I. O. (2022). On the accounting of virtual assets in Ukraine. *Ekonomika. Finansy. Pravo [Economy. Finance. Law]*, 10(1), 37–40.
3. Niftaliiev, S. H. (2023). Problems arising in the accounting of cryptocurrencies. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 3(50), 76–86.
4. Avhustova, O. O. (2018). Economic essence of cryptocurrency and its accounting in Ukraine. *Ekonomika i suspilstvo [Economy and Society]*, (18), 844–850.

5. Tarasova, T., Usatenko, O., Makurin, A., Ivanenko, V., & Cherchata, A. (2020). Accounting and features of mathematical modeling of the system to forecast cryptocurrency exchange rate. *Accounting*, 6(3), 357–364.

6. Makurin, A. A. (2020). Cryptocurrency assets in the financial accounting system. *Problemy ekonomiky [Problems of Economy]*, (3), 184–189.

7. Panasiuk, V., Muzhevych, N., & Melnychuk, I. (2023). Accounting aspect of recognizing cryptocurrency as an enterprise asset in the context of economic space digitalization. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk [Galician Economic Bulletin]*, 81(2), 49–57.

8. Yatsyk, T. V. (2018). The essence of cryptocurrency and the stages of its development in financial accounting. *Molodyi vchenyi [Young Scientist]*, 3(55), 385–390.

Vladyslav Boichenko, PhD Student, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine

Virtual assets in accounting: definition, essence, and regulatory uncertainty

Abstract

Introduction. In recent years, the rapid development of the digital economy, along with the emergence of cryptocurrencies and other virtual assets, has posed new challenges for accounting systems and regulators. Virtual assets (VAs) represent a relatively new phenomenon that does not conform to traditional accounting categories, leading to regulatory uncertainty regarding their recognition and presentation in financial statements. This issue has become particularly pressing during 2022–2025 due to the significant growth of the crypto-asset market and the increasing number of legislative initiatives worldwide, including in Ukraine, aimed at regulating such assets.

Methodology. This study is based on methods of analysis and synthesis to reveal the economic nature of virtual assets and their place within the accounting system. A systems-based approach is applied to consider virtual assets as accounting objects in the context of their legal, economic, and informational attributes. A comparative legal analysis is used to align national accounting standards with International Financial Reporting Standards (IFRS) and to assess the regulatory approaches of different countries concerning digital assets. Content analysis is applied to review normative documents, official guidance from regulators, and international accounting practices for virtual assets. Inductive and deductive reasoning supports the formulation of conclusions and the development of proposals to improve accounting procedures in the context of legal uncertainty.

Results. Accounting for virtual assets is a fast-evolving and increasingly standardised area. Currently, companies are forced to act based on the principles of analogy and prudence, disclosing as much information as possible about their chosen approaches to enable users of financial reports to properly interpret the figures. In the near future, clearer rules are expected that will reduce the variability in crypto-asset accounting and enhance comparability. For Ukraine, it is essential to implement the best international practices while accounting for national specificities: harmonising national accounting standards with updated IFRS for digital assets, introducing dedicated accounts and methodological guidance, and training professionals. These measures will ensure transparent and reliable accounting for virtual assets, transforming them from a “grey zone” into a legitimate object of financial reporting.

Keywords: virtual assets; digital assets; accounting; IFRS; regulatory uncertainty; cryptocurrencies; accounting policy; national standards; digital economy; legal regulation.

Cite as: Boichenko, V. (2025). Virtual assets in accounting: Definition, essence, and regulatory uncertainty. *Economic analysis,* 35 (1), 645-653. DOI: https://doi.org/10.35774/econa2025.01.645